

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 5. У Сомбору 15. Марта 1866. Год. VIII.

Школски Лист излази месечно дваред : сваког 15. и последњег, а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа сдаред на месец.

Цена е за оба Листа 4 ф. а за сам додатак 1 ф. 20 н. на год.

Учительска Задруга.

У прошлом броју Школскога Листа донели смо читатељима нашим вест о установленю Задруге, учительскога друштва за подпору учительске сирочади у Хрватској.

Како смо из поузданог извора разумели, да ће високо кр. угарско наместничко веће скорим наредбу издати да учительски зборови (конференцие) и кад нас у живот ступити и у сваком школском округу четири пута преко године држати се имаю; то саобщавамо у овом броју Правила Задруге Хрватске, у тој надежди, да ће читатељи наши о овом предмету својски размишљавати, како би се на првом учительском збору код нас започело озбиљно радити о том, да се оснуе и у живот ступи и Србска Учительска Задруга, која е нама исто тако нуждна као и браћи хрватско - славонским учителяма.

Света дужност коју учитель као отац према своим најприсниим, према деци својој има, налаже свакоме од нас, да се постара за изнаћи средство и начин, како ће колко толико утешен с' овога света поћи, да му се сирочад после његове смрти неће патити и потуцати од немила до недрага. Ваља дакле да учители сами и код нас започну за свое и своих другова сироте старати се, ер по речма апостола Павла: „Иде кто в своихъ пачеже в присныхъ не печется въкры ѿвергласа естъ и невѣрнаго горшій естъ.“

Наши високодостојници, наше грађанске и црквене Обштине, наши руководители црквенопросветих фондова, наши

богатитци и васцели добри народ наш, ямачно ће у свое време притећи Задруги нашој — кад виде да јоу својски установити желимо — у помоћ, и тако ће се сдруженим силама цркве и народа основати и одржати моћи и у нас учитељска задруга, која ће се морално и материјално за учитељске сироте старати, сачувати их од крайњѣ невољѣ у којој се сада понајвише на срамоту и гріоту не само учителя него и целог обштинства нашег, находе, — и настојавати да се за полезне чланове народа воспитају деца оних, који се воспитавајући децу народа свога на стази живота трудише, и обшту корист, себичној користи предпоставише.

Држећи да е наступило време, да се и ми већ еданпут мртвила и нехатости опростимо, и о обезбеђењу станиа учитељске сирочади својски постарамо, отварамо од данас странице Листа овог свакоме од Госпде учителя и сународника наших, који има вољѣ о овом предмету писати, — а за сад ево саобщавамо Правила Задруге учителя Хрватско Славонских, која е високо кр. наместничко веће краљѣвине Далмацие, Хрватске и Славоніе, на броју 17,543—3915, о. г. одобрило и потврдило.

Правила Задруге,

учитељскога друштва за подпору учитељске сирочади.

СВРХА ДРУШТВА.

§. 1. Сврха „Задруге“ ест та, да се брине за подпору и узгој (воспитаніѣ) сирочади учителя, учительца и подучителя свих пучких, главних и с овими здружених нижих реалних и препарандиалних учиона у Хрватској и Славоніи.

ЧЛАНОВИ.

§. 2. Чланом овога друштва може бити сваки, кому удес учитељске сирочади на срцу лежи.

§. 3. Чланови се дѣле на утемельителѣ, редовите, и подупирајуће.

Утемельители су они, који ниже опредѣљну своту положе.

Редовити су чланови само подучители, учители и учительце пучких, главних и с овими спосних нижих реалних и

препаранд. учiona у Хрватској и Славонији, који се старешинству или непосредно или преко свога поузданика изјаве, да друштву приступиоу и да ће одређени годишњи принесак плаћати или да ће утемелитељну своту положити. Подупирајући су пако чланови сви остали човјоколюби, који ће буди већим буди мањим годишњим принеском промицати друштвене сврхе.

ПРОМИЦАНЊ ДРУШТВЕНЕ СВРХЕ.

§. 4. Друштвена сврха §. 1. промица ће се тим, да ће друштво потребној учительској сирочади само пружати подпоре и друга добротинства, или да ће јој то прибављати; а ако би околности допуштале, установљиват ће и штипендије за исту сирочад; оно ће такођер настојати, да јо оправди у коју одличну кућу, или у каков добротворан завод; надзираће узгој такове деце, и гледат ће, да с временом и посебан завод учини за учительску сирочад.

§. 5. За сирочад сматра ово друштво сву учительску-мушку и женску-децу, којој њ отац умро, те ће и докле подупирати, док нису оскрбљена, или док нису у стању сама крух заслужити; најдуљ ће и тако подупирати до 18. године, ако то за сходно пронађе главна скупштина, којој то право припада у смислу §. 15.

§. 6. Средства пружат ће:

а) приноси утемелитеља. Утемелитељна свота састоји у 50 фор., која се може положити или на еданпут или у 5 годишњих рокова;

б) принесци редовитих чланова, који се у 3 фор. сваке године састоје, те ће се у полугодишњи оброци на прво плаћати;

в) принесци подупирајући чланова или добротинитеља друштва. Коликоћа тих принесака оставља се свачијој великодушности;

г) приређенј концерта, пјвачких забава, побиранј доброволних принесака и дарова, згодни књижевни подхвати и т. д.

§. 7. Половицу принесака свих редовитих и подупирајућих чланова употребљава ће друштво за своје сврхе, а све остало ће се углавничивати. Камате главница рабит ће се (употребљават ће се) такођер за друштвене сврхе.

ПОБИРАНЊ ПРИНЕСАКА.

§. 8. Сваки редовити члан има своје полугодишње при-
неске најпрво плаћати, и то почетком мјесеца студена и свибија.

Подупирајући чланови шаљу своје принеске по вољи.

§. 9. Сви саданњи учитељи, учитељице и подучитељи
вучких, главних, и с овими спобних нижих реалних учиона и
препарандије, који желе постати редовити чланови овога дру-
штва, имаду за годину дана, рачунајућ од 1. студена 1865
овому друштву приступити; у будуће пако имаю то сви ново
именовани учитељи за годину дана после њиова именовања
учинити. Тко пако кашњ приступи, има за сваку од пријашњи
година надокнадити по 1 фор.

§. 10. Ако би који члан дошао у таков случај, да неби
ради сиромаштва могао даљни принесак плаћати, има се мол-
бено обратити на главну скупштину, да га ова опрости од
даљнига принеска. Главна скупштина одлучује о његовој молби
и одређује, да ли и на колико се има на његову будућу сир-
очад обзир узети.

ДУЖНОСТИ РЕДОВИТИХ ЧЛАНОВА.

§. 11. Сваки редовити члан друштва дужан је, да по
својој могућности промиче друштвене сврхе. Тога ради има
сваки учитељску сирочад потражити, надзирати, о њиову се
сиромаштву обавјестити, за њи по могућности сам се побри-
нути и старешинство друштва о свем точно извјестити преко
свога по §. 34. изабрана поузданика. Поузданик је пак дужан,
ако није какове пријекте нужде, барем сваке четврт године ста-
решинство извјестити о стану учитељске сирочади; а иначе
искана извјешћа њџу поднашати.

ПРАВА ЧЛАНОВА.

§. 12. Само сирочад оних редовитих чланова, који су
— изузам случај у §. 10. наведени — до своје смрти принеске
плаћали, имаю право на подпору друштва.

§. 13. Само редовити чланови друштва имаю свјтујући
и одлучујући глас у главних скупштина друштва.

§. 14. Ова права негубе редовити чланови ни онда када
би којом несрећом изгубили своју учитељску службу, ако само
и на даљ своје принеске плаћаю.

§. 15. Код подјельивања подпоре одлучује само потреба и
нужда дотичне сирочади. Да ли је које сироче нужно и по-

требно, одлучуе предбѣжно управляјући одбор на темелу извѣшћа поузданика, те ће морати о том поднети извѣшће главној скупштини, која може подпору за будуће одобрити или преиначити.

§. 16. Свим утемелителѣм, изванредним добротинителѣм и подупирајућим члановом дати ће се почастна, а свим редовитим члановом задружна диплома.

УПРАВА ДРУШТВА.

§. 17. Друштво управља одбор из седам старешина. Обнову одбора предузимљ сваке године главна скупштина, и то по §. 21.

§. 18. Старешине могу бити само учители главних школа у Загребу.

§. 19. Осим ових 7 старешина бира главна скупштина још њи тројицу од учитеља из најближе околице загребачке, који се могу пригодом свога долазка у Загреб обавѣстити о стану „Задруге.“

§. 20. Одбор изабире између себе предсѣдника, његова замѣника, тайника и благајника на годину дана. Бивши предсѣдник не може будуће две године опет предсѣдником изабран бити; ну за одборника може се опет изабрати.

§. 21. Сваке године изступљую из одбора три члана и предсѣдник. Изступивши одборници могу се опет изабрати.

§. 22. Главна скупштина, која се увѣк има два тједна (две неделѣ) прие скупа с главним предметима вѣђања у јавни листови огласити, држи се сваке године една, и то мјесеца рујна, а одборне сѣднице по потреби.

§. 23. У главној скупштини полаже управляјући одбор извѣшће о друштвеном иметку и о свом дѣлованю, а одговоран е за све главној скупштини. Осим тога дужан е одбор, да барем сваке четврт године положи у јавни листови рачун о свом дѣлованю и о друштвеном иметку.

§. 24. За ваљаност заключака у главној скупштини потребна е абсолютна већина назочних редовитих чланова, коих мора најманѣ 20 присутних бити, ако хоће скупштина да ваљано закључуе.

§. 25. О свакој главној скупштини као и о одборној сѣдници водити ће се записник. Сваки редовити члан може и писмено поднети своје предлоге главној скупштини.

§. 26. Управляјући одбор дужан е руководити друштвеним иметком по смислу овога правниона и по смислу заключака

главне скупштине. Главна пако задаћа назначена е у §. 4, а осим тога има се бринути, да се принесци редовитих чланова точно плаћаю. Он ће такођер поднашати миђња и извѣшћа, кадгод их буде надлежна државна власт захтѣвала.

§. 27. Све послове обавља управљајући одбор бесплатно, и расдѣљуе их сам између себе.

§. 28. У сваку одборску сјдницу мора предсјдник позвати све одборнике; а ваљано закључивати може се само онда, кад е назочно барем пет одборника. За сваки закључак потребна е абсолютна већина гласова. Кад би се гласови разполовили, одлучуе предсјдник своим гласом.

§. 29. Благайник издае друштвене новце само уз подпис свих осталих одборника, кои су свиколици одговорни за друштв. иметак.

§. 30. Главница друштвена улаже се или у хрватско-славонске земалске разтеретнице или уз пупиларну сигурност.

§. 31. Разположиви новац несмѣ бадава лежати, него се има у штедионицу уложити.

§. 32. Ковчег с друштвеними повчаними папири има се чувати у благайни града Загреба, а отвара се само у присутности друштвенога благайника, и предсјдника одбора, кои има сваки по едан ключ, и у присутности еднога градскога благайничкога чиновника:

§. 33. Предсјдник заступа друштво напрам трећим особама и напрам властима. Он подписуе с тайником све дописе, што их друштво одашилѣ. Све пако писмене уговоре мора у име одбора подписати предсјдник, тайник и најманѣ још два одборника.

§. 34. У сваком котару бираю редовити чланови свога поузданика, и то на год. дана, кои такође мора бити редовитим чланом „Задруге“ те га мораю одма пријавити управљајућему одбору. За поузданике издаће одбор посебан напутак у смислу ових правила.

§. 35. Друштвени поузданик сазива пре главне скупштине све редовите чланове свога подручја, те на темелю договора с њима поднаша главној скупштини свое извѣшће.

КОНАЧНЕ УСТАНОВЕ.

§. 36. Правила ова добиваю закониту ваљаност потврдом вис. намѣст. Вѣћа тер се ће њму за потврду подносити и свака препнака ових правила.

§. 37. Да се ова правила могу промѣнити треба да буду у оной главной скупштини, гдѣ би се радило о промѣни, присутне барем три четвртине свих редовитих чланова, и да за промѣну гласуе абсолютна већина.

§. 38. У случаю да би се друштво разићи морало, или да би се распало, прелази друштвени иметак на југославенску академију, а ова га има употребити на штипендије за синове учитеља, учитељица и подучитеља пучких, главних, и с овимъ способних нижих реалних и препарандијалних учиона.

У Загребу, дне 27. Просинца 1865.

У име управляјућега одбора :

Иван Филиповић, председник.

Вѣнцеслав Забой Марик, тайник.

О ученоу писаня и читаня.

I. Приправљяиѣ за писанѣ и читанѣ.

Девето вештбанѣ.

(Уз 10. лекцију науке гледаня.)

1. Познаваниѣ Самогласа. Учитель разговоривши се с' децом о людским вековима, и о сродницима, и упутивши их да старие почитую, позове их да поединце растворе имена своих сродника на слокове, и на гласове (о-тац, о' т' а' ц'; ма-ти, м' а' т' и'; чи-ка, ч' и' к' а'; у-я; се-ка, с' е' к' а'; бра-та, б' р' а' т' а'; те-та, т' е' т' а'. и т. д.)

Затим почне их учити познавати самогласе овако: Како се звао први човек? (Адам). Колико слогова има реч: Адам? — Кои ѣ први слог? (а). Изговорите сви заедно а! — То ѣ глас а. Сви га можете лепо чути, самог изговорити, и отегнути. Кою реч рекнемо најпосле, кад се прекрестимо? (амин). Кои ѣ ту први глас? (а). — Тај се глас често чуѣ; тако кад деца добию изненада нову халбину па се зачуде, онда рекну а, а, а! Какав се глас чуѣ кад дете плаче? (а-а-а!) Знали кои име мушко ков се починѣ са гласом а? (Аца, Андрия, Алекса). А ков се женско име починѣ с' тим гласом а? (Ана). Ту има јошт едно а? Где? (на свршетку). Сваки нека погоди по едну реч коя се починѣ са гласом а, (алва, артия, ам, ардов, ашов, аков). — Има речи ков се свршую

са гласом а, кои ће ми погодити едну? Како зовеш ти ма-тер своју (мама). Раствори ту реч на гласове! Кои је послед-њи глас (а) Има ли јошт у тој речи глас а. Где? (у среди.) Сад сваки нека погоди по едну реч која се свршује с' гласом а? — (много имена: Пера, Мита, Ката, Драга, Стева).

Даню је видно, а како је ноћу? (мрак). Реч „мрак“ ра-створи на гласове! Где је у нjoj глас а? (у среди). Рад би да ми сваки погоди по едну реч, у којој је глас „а“ у среди, — (мрав, краљ, цар, рай, гавран). — Не буде л' могло ни едно дете погодити, учитељ у помоћ притече питањем на пр. Како се зове наш земаљски старешина, кога у Цркви на свршетку службе споминјемо? Шта је он нама (Цар). Или: Ја знам едну малушну животињицу, што је вредна превредна, а у сред имена свог има глас „а“ кои ће јо погодити? (мрав).

Овако се упознају деца и са осталим чистим самогласима.

За глас „о.“ Пита се: како се зове у глави нашој оно чиме ми видимо? (око). Раствори реч „око“ на гласове. Кои је први глас? (о). Изговорите сви тај глас? Има ли у тој речи јошт едно „о“; где је? Ђ си л' чуо кадгод шта кочијаш говори кад конј зауставља (о-о-о!). Шта имамо над очима (обрве). А под очима шта имамо (образе). Кои је ту први глас? (о). Чиме се стежу бурад? (обручјем). Кои је први глас у речи „обруч.“ — Потом се погађају речи, у којима је на почетку на свршетку и у среди глас „о.“ —

За глас „е.“ Како је име прве жене: (Ева). Растворите ту реч на слоге? Коим се гласом завршује други слог (а). Кои је први слог (е). Можел' се тај слог разлучити на гласове? (неможе) То је дакле глас „е.“ — Кад се у есен виноград обере, па люди нанижу гроздове те обесе под стрео, како се то зове? (евењка). Кои је у тој речи први глас (е). К и је чуо, како коза мекеће? (е-е-е).

Затим иде погађањем речи у којима се находи глас „е.“

За глас „и.“ Учитељ донесе иглу па показав' ученицима пита шта је то? Кои је први глас у речи игла (и). Шта одпада од дрвета кад се теше? (ивер). Кои је ту први глас (и); е л' ти познат јошт кои глас у тој речи? (е). — Кад кочијаш хоће да потера конј, како виче на њи (i-i-i!) — и т. д.

За глас „у.“ Како ти Уроше зовеш, материног брата? (Уя). Раствори ту реч на слоге! — Кои је први слог (у?) То је и глас; дед' га отегни! — Како се зове она справа у глави

нашой на коју чуємо? (уво). Кои є ту први глас? (у). Кад деца кога плаше како кажу? (у-у-у!)

Нека погоди сваки по єдну реч што се починѣ гласом: „у“; (уста, устне, урош, ученик.) —

Где има у сред речи глас у? — (паун, гуња, круна, клупа и т. д.)

2. Писанѣ потеза ког зовемо: „савієн, дебео, савієн“*) а тактира се сави, доле, сави, или: єдан два три. И ове врсте потезови вуку се вештбани ради преко целе линіє заєдно и онда се тактира само као за танки и дебели, то вст: єдан два, єдан два.

Десето вештбанѣ.

(Успоред са првом половином 11. лекціє из Науке гледаня.)

1. Распознаванѣ сповних самогласа: я, є, іо, ю; затим: ай, ей, ой, уй, ей, яй, іой и юй.

Прво бива овако: Якове реци ми прву реч у овой реченици: Я сам Ђак! (я). Колико слогова има у речи „я“ (єдан). Сад ћу растворити то „я“ на гласове, ево овако: і' а' њя. Дед и ви спойте та два гласа уєдно: (і' а' њя). То є сповн глас я, а може се отегнути, и само изрећи као и а. — У речи у-я кое є други слог? (я). А какав є глас у том слогу (я). — Реци ми први глас твога имена? — Шта носе кокоши (яя) Кои є ту први глас, а кои последњи? — и т. д. Потом се погађаю речи, кое се починю на „я“, кое се свршую тим гласом и кое га у среди имаю? — На исти начин слива се і' е' па постає глас іе; і' о' па постає іо, н. п. іоца, іова, іордан, іорган; и из і' у' спая се ю.

За распознаванѣ гласа „ай“ даде се ученицима да растворе реч майка на слокове (май-ка). Па онда први слог на гласове: м' а' ј', па онда се ово а' ј' спои уєдно и изговара „ай.“ —

У осталом ниє нужно са сваким двогласом све оно на ситно израђивати, као што спочетка у лекціи предидућој наведосмо, него доста є за сваки глас по єдну или две речи показати, па растворити и саставити дати. и пр. за „ой“ де-войка; за „уй“ уйна; за „яй“ яйце и т. д.

Међутим нетреба заборавити, да се деца при сваком раствараню на слокове и на гласове єднако имаю питати, кое гласове већ дотле познаю; притом сваку растворену реч одма

*) Види кратко упутство, табл. I, Фиг. 8. друго оделенѣ.

валя опет у слокове и у реч саставити дати. То ће састављанѣ доцније при читаваню посао како учитељу тако и ученицима знатно одлакшати.

2. Писанѣ потеза што се зове: танки, замотан, савиєн*)

Найпре вуче учитељ кос танак потез од лева у вис на десно, затим савиє на лево па вуче дебели потез преко оног танког (замота); напоследку направи одоздо савијотак на десно до половине простора између средњих повука.

Поступак є у свему, као и код преднаведених потезова. — Пре правленя овог потеза могу се деца јошт еданпут вештбати у писаню левога полукола, али тако да савиєни потез с краєва буде танак а у среди дебео као оно рукописно писме с.

Тактира се: едан за кос танак потез; два за лево полуколо; три за танки потез што се одоздо на десно савиє.

Овај се потез вештбаня ради вуче и до горнѣ помоћне повуке. (Продужиће се.)

Т и п и к.

Кад велики петак падне 25. Марта т. е. на празник благовештеиња, као што є текуће 1866. године, онда црквено правило прописує овако:

На велики четвртак по подне у два сахата (во осмый часъ дне) починѣ се велика вечерња; иза 103 псалма и велике ектениє поє се Господи воззвахъ, потом пет стихира из триода дану и толико из минея празнику, слава є из триода: Рожденіє єхидново, а и нынѣ празнику: Посланъ кысть єз некесе.

Мали уход (входъ) бива са еванђелиєм; по Премъдрость прости чита се Євѣте тихій, за тим прокимен, паримеи из триода дану и из минея празнику, од свуда по три; по том долази мала ектенія и по возгласу: Євѣтій Боже, иза тога прокимен апосто' и еванђелиє великог четвртка. Литурђија се наставља Василиєва, на којој се уместо херувимске песме поє: Вечери твоєа тайныа, на глас шести самогласни, коє се

*) Види кр. унут. таблу I. Фиг. 9.

и место причасног, као и место : Да исполнатса оуста наша, а и уместо : Тѣло христово приимите, у време причешћа поє; уместо пак достойна поє се: Странствїа бладычна и т. д.

Павечерѣ бива мало. и чита се трипѣсницъ; по ирмосу девете песме долази : Святый Боже, за тим кондак великог четвртка и празника, а остало као обично.

У седам сахати у вече (вз первыи часъ ноци) удара се у велико а по том у сва звона, и починѣ се ютрения по обичаю. На Богъ Господь поє се тропар празника дваред, а слава и нынѣ тропар дану : Вгда славыи оученицы. Док се ови тропари пою, кади свештеник са љаконом олтар и сву цркву. За тим се говори мала ектенія, иза коє се чита прво страсно еванџелиє, по свршетку ког лик место : Слава тѣкѣ Господи, слава тѣкѣ поє : Слава долготерпѣнїю твоємѣ Господи (овай се припев по свршетку сваког страсног еванџелия поє, па по томе и на часовима великога петка, као и после подне тай дан, а и на велику суботу у ютру; на литурѣи пак велике суботе исти се припев изоставля по томе што служећи свештеник по очитаном апостолу црне одежде са себе свлачи, а у светле се облачи).

По очитаном првом еванџелию пою се антифони са своима сѣдалнымъ, и читаю се страсна еванџелия по реду; но пред сваким сѣдалнымъ говори се мала ектенія, а кад се сѣдалнъ овай поє, љакон или свештеник кади свету трпезу и олтар и ово обоє (мала ектенія и каденѣ) повтарава се само до осмог страсног еванџелия.

Иза очитаног седмог еванџелия поє се први антифон четвртого гласа : ѿ кноти моєа мнози, по том прокимен празника и всакоє дыханїє, и еванџелиє празнично а за тим одмах и осмо страсно. За тим се чита 50. псалам : Помилуй ма Боже, по том се поє слава : Молитвами Богородицы, и нынѣ то исто, и стихира празника као обично. По молитви : Спаси Боже люди твоа, долази канон празника са ирмосом на шест, и катавасия празника; а на којој песни дође трипѣсницъ, ту се покрай канона празничног узима и из триода на осам, а по том и катавасия из триода. Иза треће песме кондак и икос дану, а слава и нынѣ сѣдалнъ празнику; иза шесте пак песме долази кондак и икос празнику. На деветој песни не поє се : Чистѣишю хрѣбимъ, но припеви празника и триода са тропарима из девете песме и празничнима и триодскима.

По деветој песни говори се обична мала ектенія, за тим

свѣтилишъ праздника, слава дану а и нынѣ праздника, по том долази девето еванђелие, а после се пое: Всакое дѣханіе и стихире хвалитне из триода, слава е из триода а нынѣ праздника. Иза тога долази десето еванђелие, по том се чита: Слава текѣ показавше мѣ намъ свѣтъ као обично сваки дан кад великог славословля нема, за тим ектенія: Исполнимъ оутреннюю молитвѣ нашѣ, а по другом возгласу чита се вdanaесто еванђелие, иза ког се пою стихире стиховне празничне, слава е из триода дану, а и нынѣ празнику; по том се чита дванаесто еванђелие, после ког настоятель говори: Благо естъ исповѣдатиса Господеви, и чита се: Свѣтъи Боже. по том се пою тропари, найпре дану: Искѣпилъ ны еси ѿ клятвы законныа, а за тим слава и нынѣ празнику. За овим долази ектенія: Помилѣи насъ Боже, и остало као обично, по том отпуст.

У петак у вdanaест сахати пре подне (вз патокъ вз патѣи часъ дне) читаю се часови са тропарима и паримеима апостолима и еванђелияма, као што е за велики петак прописано, само што се и празнични тропар и кондак на свое место додаю. Символ пак вере и 34. псалом: Благословлю Господа на всакое время, овде се при свршетку часова не читаю по томе, што се обое после подне на литурђији читати имаю.

На велики петак по подне у два сахата (во осмии часъ дне) удара се испрва у велико а по том у сва звона, и почиѣ се велика вечерня, а свѣтеник свршуе проскомидию. На Гдѣ въззвахъ пою се стихире из триода великом петку на шест, а из мнѣя празнику на четири, слава е дану: Сѣ какъ законопрестѣпный соборъ, а и нынѣ празнику: Посланъ крѣсть съ нексе.

Уход мали бива са еванђелием: по Премѣдрость прости чита се: Свѣте тихій за тим прокимен и паримей, три великом петку и два празнику, после долази мала ектенія и по възгласу: Свѣтъи Боже, а по том прокимен, апосто' и еванђелие найпре праздника а за тим великог петка. Иза очитаних еванђелия наставля се литурђија златоустова, на којој се уместо достойна пое прмос празнични; и причасно е празнично.

ПРИМЕДБА. На велики петак по подне на вечерњи обично се о стихире на слави стиховной износи Плаштаница. Како се ове године због благовештенског праздника на велики петак после подне у прописано време литурђија златоустова свршуе, а о изношењу плаштанице у црквеном уставу никаквог правила нема: то се овде назначуе, да на литурђији одмах по заамвоной молитви вечерниѣ стиховне стихире великог петка са стихиром на слави отпояти, том приликом плаштаницу из олтара изнети и на гроб христов положити треба.

По том долази; Нынѣ ѿбшлеш и Свѣтѣй Боже, за тим тропаръ : Благоокразный Іосифъ съ дѣвѣкѣ снемъ, а слава и нынѣ Муроносицамъ женамъ при грѣкѣ, иза овог тропара пое се : Бѣди има господне као обычно, а по том се чини отпуст свѣтой литурѣиѣ.

К.

Школски воѣняци.

Са више страна дижу се тужбе противу учителя, да у школским воѣняцима ништа не раде. По наредбама правительственнымъ мора свака школа имати воѣняк, а учителя су по истой наредби дужни обучавати децу у негованю и облагороѣваню воѣна. Предавалъ ове науке стављѣно е учителяма у дужност, за кою немаю никакве друге ни башка плате тражити. Па како стоѣ ови воѣняци? Места за нихъ има одреѣено свуда, али стоѣ свуд празна, ер ни едан учитель за нихъ немари. На многи мести, где е нешто и раѣено, тако е јадно и худо да мораю и они с найвеѣом вольом люди ову изгубити, кад виде каквису. Ёдва е на 100 учителя еднога наѣи, кои из собствене наклоности по нешто у овом ради. Тако су остале све наредбе у овом само празна желя, голе речи, наредбе на папиру ер се учителя на нихъ и не обазиру. Но баш кад би шта и хтели не знаю, ер нигде о овом ништа не науче кад треба, а леньису да к вештим людма коихъ се још налази оду, па само едаред два оно да виде, и да науче, па онда и децу да уче.

Ово су речи докупљѣне из различитихъ тужби, подигнутихъ противу учителя.

На ове врло опоре, у нечемъ истините, али и претеране речи имамо приметити; найпре што се науке учителя тиче, да се тужители вараю, ако мисле, да они о овом нигде ништа не уче. Ако се у нашой препарандиѣ у Сомбору и не ради овога баш онолико, као на земљодельскимъ школама, ер ни згоде онаке ние, али се толико учи и показуе да сваки предуготовникъ довольно основа научи да лако може децу ако волѣ има онолико научити, колико деца од овог научити могу. Ал е за ово нужно да свака обштина воѣняк нареди, да га загради и чува, ер ни едан учитель ние у станю научити децу голимъ речма све оне вештинице, коѣ су нуждне при ваѣеню, пресаѣиваню дивляка и младица при облагороѣваню и уобште при негованю воѣнака. Има обштина, коѣ при свима наредбама ни данас за воѣняк места одреѣена немаю; још више ихъ има, што те одреѣене землѣ место да за науку деце оставе, даю под аренду ономъ ко пре доѣе; има места где су ове землѣ кнежеви или нотарѣши освоили, па несме учитель ни близо доѣи. Могли би више места наброити, где су све подигнуте младице поваѣене па продане, или потрвене, па земля узорана; знамо места, где су све младице изподъ носа обштинскихъ главара покрадене; и ние можно од краѣе ни одног дръвета подиѣи. Найвише е обштина, коѣ целу ову науку за ништо не држе, те онако су одредиле какав год будачиѣ кои ни зашто ние, и землю, коѣ е за свашто пре него за

вођњак. Найпослѣ наука ова и ние баш за ову маню и ситнију децу, него за децу која су на излазку из редовне основне школе и за недельшколце; а колко е оваке деце, где ли су се обштинска поглаварства заузела да се недельна школа отвори, и да сви они, кои су дужни долазити, ову уредно походе.

Код оваких околности да ли е можно учителю чинити шта, ако најболю волю има? Ние дакле само кривица на учителѣма, ако се у овом ништа неради него још већа на обштини и на обштинским поглаварима, и ми ове највећма кривимо и у оним случаима, где од свое стране све најболѣ уређено имаю, ер њиова би дужност онда и ово јошт била, да вияю учителѣ да и ови своју дужност чине, и да оне на дотично место тужую, кои неби хтели децу учити. Ако обштина и обштинска поглаварства немаю власти наређивати, шта ће се и како шта у школи учити, али имаю право и дужност пазити и вијати, да све налоге школске учители изврше. Наређуйте дакле најпре од свое стране све што е ваше, па онда дижите тужбе на учителѣ, ако они нечине што е њиово.

* *

Школске вести.

ПРАВОСЛАВНА ШКОЛА У УГАРСКОЙ. По званичном извештаю било е на краю год. 1864 у пет православних дицепа: будимской, бачкой, вршачкой, темишварской и арадской, у 1408 парохия: 3 главне мушке школе, 25 основних мушких и 28 женских, 871 помешаних школа, и 2 од нужде, свега 929; од њих е србских 199, романских 701, и помешаних србско романских 29. за женске радиѣ било е 5, за шегрте 10, и недельних свега 341.

Села има 887, домова 171474, мушке за школу способне деце 60946, женске 51492 (то е ямачно погрешан попис) села без школе 201, са 14267 домова и 6614 мушке и 5356 женске деце. Свега деце за школу 124408, од коих е србске 35481. У школу е ишло мушке деце 35619, женске 13008, а ние ишло 75781. Дистриктуалних надзирателя било е 36, местних управителя 872, катихета 890, учителя 991, учительки за женске радиѣ 8, мирских старателя 873, собствених зданиа 795, под наям узетих 114, бесплатно уступљѣних 23. Неме деце било е 51, а следе 20.

НАИМЕНОВАНЪ УЧИТЕЛЯ. У Дески наименован Михаил Кнежев иѣ. Изучио 4 гимнас. разреда и препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя основне и нижих разреда главне школе. Ние се више нико тражио. Одобрено од Наместничства бр. 298 год. 1865.

У Сентадрашу помешаной србско романской школы. Наименован Јован Путник. Изучио основну школу и препарандию у Араду. Проглашен да е способен за сеоског учителя. Одобрено од намест. бр. 61201 год. 1865, са примедбом, да има и на Сомборской препарандији положити испит.

У Хрнякову помешаной србско романской школи. Наименован Михайло Пелић, Изучио главну основ. школу и препарандию у Араду. Проглашен да е способен за сеоског учителя. Одобрено од кр. намести. бр. 61202 год. 1865 са приметбом, да има и на србској препарандији у Сомбору положити испит.

У Будиму. Наименован Коста Николић. Изучио 6 гимн. разреда и Богословию. Слушао учительски курс у Сомбору и положио онде учительски испит. Одобрено од намест. бр. 74202 год. 1865.

У Бану. Наименован Божидар Јосић изучио 6 гимн. разр. и Богословию. Слушао учительски курс у Сомбору и положио онде учительски испит. Тражио се још Лазар Перић. Одобрено од намест. бр. 74203 год. 1865.

У Жумберку. Наименован Добрен Лачанин. Изучио 2 реална разреда и препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя на основной школи. Тражио се још Паво Плавшић, Јован Бољарић и Лазар Перић. Одобрено од намести. бр. 74204 год. 1865.

У Варяшу. Наименован Алекса Арновљѣвић. Изучио 4 гимн. разреда и препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя на основной школи. Тражио се још Гргур Надашки, Владимир Радивовић и Светозар Белезлин. Одобрено од намести. бр. 76199 г. 1865.

У Вршцу код успешке основне школе. Наименован Александер Раић. Изучио 3 реал. разр. Богословию у вршцу и препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя на главной школи с препоруком. Тражио се још Михаил Кнежевић, Јакоб Димитрие Петровић, Филип Милутиновић и Васа Каменарски. Одобрено од кр. намести. бр. 77481 год. 1865.

У Будмиру, Наименован Милан Бошняк. Изучио 2 реал. разреда и препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя на основной школи. Ние се више нико тражио. Одобрено од кр. намести. бр. 79568 год. 1865.

У Вилиану. Наименован Јаков Николић изучио основ. школе и препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя на основ. школи. Ние се више нико тражио. Одобр. од нам. бр. 82559 г. 1865.

У Новом Саду на главной мушкој школи. Наименован од наместицтва бр. 83067 год. 1865 Димитрие Јосић. Изучио 3. реал. разред и препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя на главной школи са особитом препоруком. Тражио се још Јован Углашић.

У Вранјеву. Наименован Марко Бибић изучио 8 гимн. разреда, Богословию у Вршцу и Препарандию у Сомбору. Проглашен да е способен за учителя на основной школи. Тражили се још: Васа Поповић, Васа Каменарски, Тодор Шевић, Коста Живковић, Станислав Груић и Димитрие Бакић. Одобрено од наместицтва бр. 86328 год. 1865.

У Мохолу. Наименован Алека Докић за мушку и Александер Чичовачки за женску школу. Први е изучио: 4 гимнас. разреда и препарандию у Сомбору проглашен да е способен за учителя на основной школи са препоруком; а други е учио: два реал. разр. и препарандию у Сомбору, проглашен да е способен за учителя на основной и нижим разредама главне школе са препоруком. Тражио се

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

иош: Анастас Димић, Алекса Стаић, Васа Урсић, Васа Вуковић Ђакон, Коста Живковић, Марко Гавриловић, Милић Живић, Младен Лугумерски, Милош Алексић, Никола Бугарски, Петар Деспотовић и Филип Бркић. Одобрено од намести. бр. 95929 год. 1865.

У М е л е н ц и. Наименован Арон Аршинов. Изучио 4 гимн. разр. и препар. у Сомбору, проглашен да е способ. за учителя на глав. школи са особитом препоруком. Тражили се још: Михаил Кнежевић, Михаил Ковачевић, Гавра Пешић, Марко Бибић, Милош Јовановић, Коста Живковић, Петар Ђурчић и Сава Райковић. Одобрено од намести. бр. 98275 г. 1865.

У С о м б о р у на девојачкој школи. Наименован од Наместничства бр. 196 год. 1866 на препоруку общине Петар Деспотовић Изучио 3 реална разреда и препарандију у Сомбору. Проглашен да е способан за учителя на основној и нижим разредима главне школе с препоруком. Тражили се још Радослав Хорват, Младен Лугумерски и Арон Аршинов.

УПРАЗНЊНА УЧИТЕЛСКА МЕСТА. У Хидошу протопрезвитерату Муачком діецезе Будимске. — У Ђали, Оросламошу и у Ченюу, сва три места у діецези Темишварској на коју се и молбенице управити имаю.

ДРУШТВО ПРИПРАВНИЧКЕ ОМЛАДИНЕ. Приправничка Омладина наша по дозволењу Управитеља учительшита Сомборског пречастног гд. Ђорђа Бранковића завела е друштво ради вештања у књижевству Србском, и дала е овом друштву име „В е н а ц.“ Друштво ће се ово састајати сваке неделѣ после подне у 2 сата у великој дворани приправничког здања, и том приликом ће се читати и у претрес узимати поднешени списи, декламоваће се и читати дела одабраних србских списатеља, и раздаваће се књиге из Библиотеке приправничког завода на прочитанѣ члановима друштва. — Прва седница дружтва држана е 27. Фебруара. — Желимо од свег срца срећу и напредак овој најновијој дружиници омладине србске.

Уз овај брой разшиљѣ се свим ланским предбројницима, Наслов и Садржай Школ. Листа од 1865. године, а шести и последњи брой истог листа од прошле године шилѣ се онима, кои га уз први овогодишњи брой примили нису.

Са подпуним броевима Школскога Листа и Пријатеља Србске Младежи од ове године јошт можемо служити; с' тога понављамо позив на предплату, обећавајући да ћемо подпуне брове едног и другога Листа и новим предплатницима послати.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга,